

MEDNARODNO SPORAZUMEVANJE SLOVENIJE O VARSTVU PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI

Bojan Ušeničnik*

UDK 502.58:341.2(4)

Slovenija je po osamosvojitvi sklenila splošne dvostranske sporazume o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami z Madžarsko in Avstrijo, v postopku pa so sporazumi z Italijo, Hrvaško in Rusko federacijo. Slovenija je tudi podpisnica večstranskega sporazuma držav Srednjeevropske pobude o sodelovanju pri napovedovanju, preprečevanju in ublažitvi naravnih in drugih nesreč. V teh letih je razvila sodelovanje v OZN in drugih mednarodnih organizacijah, v mednarodni skupnosti pa se je z rezultati predstavila kot država, ki posveča veliko pozornosti varnosti prebivalcev, premoženja ter naravne in kulturne dediščine pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Namen in cilji sporazumov

Slovenija je po mednarodnopravnem priznanju stopila na pot samostojnega urejanja vseh vprašanj varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami in v zvezi s tem tudi odnosov z drugimi državami pri načrtovanju dejavnosti za zmanjšanje nesreč ter ohranjanje življenja in okolja. Na podlagi mednarodnega prava, skupnih interesov, enakopravnosti in prijateljskih meddržavnih odnosov želi razviti oziroma razširiti zlasti sodelovanje s sosednjimi državami ter z državami, ki jih povezujejo skupne nevarnosti.

Nekatere naravne, pa tudi industrijske in druge civilizacijske nesreče, lahko prizadenejo več držav hkrati in povzročijo razmere, ki jih posamezna država s svojimi sredstvi ni sposobna uspešno obvladati. V takih razmerah je medsebojna pomoč nujna. Seveda pa cilji mednarodnih sporazumov niso povezani le z medsebojno pomočjo ob nesrečah, temveč so sporazumi tudi podlaga za skupno načrtovanje preventivnih ukrepov, pospeševanje znanstveno-raziskovalnega dela, izobraževanja in drugih dejavnosti, pomembnih za varstvo pred nesrečami. Sporazumi naj bi pospešili in omogočili predvsem:

- identifikacijo virov nevarnosti naravnih in drugih nesreč ter območij, ki jih te ogrožajo
- sodelovanje pri opazovanju, predvidevanju in napovedovanju nevarnosti oziroma nesreč
- izboljšanje medsebojnega obveščanja o nevarnostih oziroma nesrečah ter njihovih posledicah

- sodelovanje pri načrtovanju preventivnih ukrepov ter
- medsebojno pomoč pri zaščiti in reševanju in odpravljanju posledic nesreč.

Dvostranski splošni sporazumi

Dvostranski splošni sporazum o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami je Slovenija že sklenila z Madžarsko in Avstrijo. Sporazum z Madžarsko je tudi že ratificiran. V postopku so sporazumi z Italijo, Hrvaško in Rusko federacijo, pobudo za sklenitev takega sporazuma pa je Slovenija dala tudi Češki republiki ter Bosni in Hercegovini.

S sklenjenima dvostranskima sporazumoma se ureja sodelovanje na področjih:

- načrtovanja in izvajanja preventivnih ukrepov
- obveščanja o nevarnostih oziroma nesrečah ter o njihovih posledicah
- izvajanja pomoči pri zaščiti in reševanju ter pri pripravi skupnih načrtov zaščite in reševanja
- odpravljanja posledic nesreč
- izobraževanja in usposabljanja pripadnikov Civilne zaščite, gasilcev in drugih strokovnjakov
- izmenjave znanstvenih in tehničnih informacij
- izvajanja skupnih raziskovalnih programov
- razvijanja, proizvodnje in izpopolnjevanja zaščitne in reševalne opreme ter

- izvajanja skupnih vaj iz zaščite in reševanja.

V Sloveniji je po teh sporazumih za obveščanje o nevarnostih oziroma nesrečah pristojna Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje Ministrstva za obrambo, za pošiljanje in sprejemanje prošenj za pomoč pa poveljnik Civilne zaščite Republike Slovenije in Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje Ministrstva za obrambo.

Sporazuma omogočata reševalnim ekipam in posameznim reševalcem nemoteno prehajanje državne meje. Člani reševalnih ekip in posamezni reševalci ne potrebujejo potnega lista, dovoljenja za bivanje ali vizuma. Potrdilo o pravnem položaju članov reševalnih ekip pri prehodu čez državno mejo se lahko zahteva le od vodij reševalnih ekip. V nujnih primerih lahko člani reševalnih ekip in posamezni reševalci državno mejo prestopijo tudi zunaj mejnih prehodov, ne da bi upoštevali sicer veljavne predpise.

Sporazuma tudi določata, da država, ki nudi pomoč, ne zahteva povrnitve stroškov pomoči, kar velja tudi za stroške, ki nastanejo zaradi uporabe, poškodovanja ali izgube zaščitne in reševalne opreme in sredstev. Stroške pomoči fizičnih in pravnih oseb, ki jih država pošiljateljica na prošnjo druge države zgolj posreduje, pa mora po teh sporazumih poravnati država prejemnica. Države pogodbenice se odpovedujejo tudi zahtevkom za nadomestilo škode na opremi in sredstvih, če je škoda povzročila reševalna ekipa ali reševalec med opravljanjem reševalnih nalog in če škoda ni bila povzročena namerno. Države pogodbenice se odpovedujejo nadomestilom ob telesnih poškodbah in trajnih posledicah za zdravje ter v primerih smrti udeleženca reševalne akcije, če se

* Ministrstvo za obrambo, Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje, Kardeljeva ploščad 26, Ljubljana

292 je to zgodilo med izvajanjem nalog na podlagi sporazuma, razen če to ni bilo povzročeno namerno. Če se pri opravljanju nalog na podlagi sporazumov povzroči škoda tretji osebi, prevzame odgovornost država, ki je zaprosila za pomoč.

Člani reševalnih ekip in posamezni reševalci imajo na območju države, v kateri nudijo pomoč, pravico nositi pripadajočo uniformo. Za vnašanje in iznašanje opreme pa ne veljajo prepovedi in omejitve, ki veljajo za blago v blagovnem prometu. Vodje reševalnih ekip morajo pri prehodu čez državno mejo mejnim organom izročiti le seznam zaščitne in reševalne opreme ter sredstev pomoči.

Vodenje je po teh sporazumih urejeno tako, da so za vodenje reševalnih akcij v celoti pristojni organi države, ki je prosila za pomoč.

Dvostranski posebni sporazumi

Slovenija je z Avstrijo sklenila poseben "sporazum o zgodnji izmenjavi informacij v primeru radiološke nevarnosti in o vprašanih skupnega interesa s področja jedrske varnosti in varstva pred sevanji." Sporazum zagotavlja usklajeno obveščanje obeh držav o radiološki nevarnosti, vzpostavitev kontaktnih mest ter organiziranje radiološkega opozorilnega sistema.

Sporazum se uporablja za obveščanje ob naslednjih radioloških nevarnostih:

- ob nesrečah na ozemlju posamezne pogodbenice, ki vključujejo naprave in dejavnosti, ki so povzročile ali utegnejo povzročiti obsežnejše emisije radioloških materialov
- ob zaznavi nenormalne radioaktivnosti na ozemlju posamezne pogodbenice ali zunaj njega, ki bi bila lahko škodljiva za zdravje prebivalstva pogodbenic
- ob drugih nepredvidenih dogodkih, ki so povzročili ali utegnejo povzročiti obsežnejše emisije radioaktivnega materiala
- ob izrednih dogodkih, ki lahko vplivajo na varnost jedrskih naprav ali dejavnosti.

Sporazum se nanaša na vse jedrske reaktorje, ne glede na lokacijo, vse naprave jedrskega gorivnega kroga, vse naprave za obdelavo radioaktivnih odpadkov, prevoz in skladiščenje jedrskega goriva ali radioaktivnih odpadkov, izdelavo, uporabo, skladiščenje, odlaganje in prevoz radioaktivnih izotopov za kmetijske, industrijske, medicinske in z njimi povezane znanstvene in raziskovalne namene ter uporabo radioaktivnih izotopov za proizvodnjo električne energije v vesoljskih objektih.

S sporazumom sta natančno opredeljena vsebina ter način posredovanja informacij, ki si jih v zvezi z radiološkimi nevarnostmi izmenjujeta pogodbenici. Sporazum ureja tudi medsebojno pomoč ob radiološki nevarnosti zaradi zaščite zdravja in premoženja prebivalstva.

Pogodbenici sta se s tem sporazumom obvezali, da bosta na svojem ozemlju izvajali program meritev ionizirajočega sevanja in radionuklidov v okolju. Program meritev zahteva merjenje hitrosti ekster-nih doz in koncentracij radionuklidov v zraku (tudi razpršilce), pitni vodi, površinski vodi, zemlji, padavinah, živilih in živalski krmi. Rezultate meritev si bosta pogodbenici izmenjali enkrat na leto.

V Sloveniji je usklajevalc dela po tem sporazumu Uprava Republike Slovenije za jedrsko varnost Ministrstva za okolje in prostor, v Avstriji pa Zvezno ministrstvo za zunanje zadeve.

Predlog zakona o ratifikaciji tega sporazuma je v postopku v državnem zboru.

Večstranski splošni sporazumi

Vlade Avstrije, Hrvaške, Madžarske, Italije, Poljske in Slovenije so 18. julija 1992 na Dunaju podpisale Sporazum o sodelovanju pri napovedovanju, preprečevanju in ublažitvi naravnih in drugih tehnoloških katastrof. Sporazum je odprt tudi za druge države članice Srednjeevropske pobude.

Cilj tega sporazuma je izboljšati varnost pred naravnimi in drugimi nesrečami, ki ogrožajo države podpisnice. Na podlagi sporazuma je bila 13. februarja 1996 na Dunaju ustanovljena mešana komisija, ki naj bi državam podpisnicam dajala priporočila za sodelovanje ter predlagala prednostne naloge skupnega pomena. Na ustanovnem sestanku mešane komisije so se dogovorili, da bodo v prihodnjih letih razvili sodelovanje zlasti na področju varstva pred potresi, gozdnimi požari in poplavami. Dogovorili so se tudi, da je treba izpopolniti komunikacijski in informacijski sistem o naravnih nesrečah. Uresničevanje dogovorjenih ciljev in nalog naj bi potekalo prek skupin izvedencev. Podpisnice so se tudi obvezale, da bodo ob večjih nesrečah, ki prizadenejo državo, ki ni podpisnica sporazuma in ji bodo žele le pomagati, uskladile svoje aktivnosti in tako zagotovile učinkovitejšo skupno pomoč.

Sporazum obsega napovedovanje in preprečevanje nevarnosti, ki lahko povzročijo

posledice za varnost ljudi, premoženja in okolja, redno izmenjavo znanstvenih in tehničnih informacij in podatkov, izvajanje skupnih raziskovalnih programov ter usposabljanje strokovnjakov z namenom, da bi izdelali skupne programe civilne zaščite in ukrepanja ob nesrečah.

1. Zakon o ratifikaciji sporazuma med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Madžarske o sodelovanju pri varstvu pred naravnimi in civilizacijskimi nesrečami, Uradni list RS, št. 11/95.
2. Zakon o ratifikaciji sporazuma o sodelovanju pri napovedovanju, preprečevanju in ublažitvi naravnih in tehnoloških katastrof med Vlado Republike Avstrije, Vlado Republike Hrvaške, Vlado Republike Madžarske, Vlado Republike Italije, Vlado Republike Poljske, Vlado Republike Slovenije, Uradni list RS, št. 3/94.

Bojan Ušeničnik

Slovenia's International Agreements on Protection against Natural Disasters and Other Accidents

After gaining independence Slovenia signed general bilateral agreements on protection against natural disasters and other accidents with Hungary and Austria, while similar agreements with Italy, Croatia and the Russian Federation are pending. Slovenia is also a party to the agreement on cooperation in forecasting, prevention and abatement of the consequences of natural disasters and other accidents signed by the countries of the Central European Initiative. In recent years Slovenia has developed cooperation within the UN and other international organizations, and within the international community has proved itself as a country which pays great attention to the protection of its citizens and property, as well as its natural and cultural heritage against natural disasters and other accidents.